

Lekce 17

Gramatická látka

Konjugace: Stažené kmeny na -ο

Syntax: Konjunktiv ve větách očekávacích a opřetovacích

Účelové věty

Odkaz na gramatiku

§§ 267-269, § 50

§ 444 (II), § 445,
§ 448 (2-3), § 451 (5)
§§ 438-440

1a. Διαλέγεται τις τῷ Διογένει· ὦ βέλτιστε, ποδαπὸς¹ εἶ; — Παντοδαπός².

Πῶς λέγεις; — Τοῦ κόσμου πολίτην ὄρας.

Ζηλοῖς δὲ τίνα; — Τὸν Ἡρακλέα ζηλῶ. (Lucian. vit. auct. 548)

1b. Ὁ Ὅμηρος φύλλοις τῶ ἀνθρώπων γένος ὁμοιοῖ. (Lucian. Charon 516)

2. Obyvatelé Sinópe, města na jižním pobřeží Černého moře, si stěžují na řecké vojáky:

«Ὑμεῖς εἰς τε τὴν τῶν ἡμετέρων ἀποίκων πόλιν³ βία παρελθόντες σκηνοῦτε ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ ἐκ τῶν χωρίων βία λαμβάνετε⁴, ὧν ἂν δέησθε, οὐ πείθοντες.» πρὸς ταῦτα Ξενοφῶν εἶπεν· «Ὁ⁵ λέγετε βία παρελθόντας σκηνοῦν⁶, ἡμεῖς ἤξιούμεν τοὺς κάμνοντας εἰς τὰς στέγας δέξασθαι. ἄλλο μὲν οὐδὲν βίαιον ἐποιήσαμεν, σκηνοῦσι δ' ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες τὰ αὐτῶν δαπανῶντες. οἱ δὲ ἄλλοι, ὡς ὄρατε, σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι⁷.» (Xen. An. 5, 5,11,13,20 s.)

3. Αἴλουρος ἀκούσας, ὅτι ἐν τινι σταθμῷ ὄρνιθες νοσοῦσι, σχηματίσας ἑαυτὸν εἰς ἰατρὸν καὶ τὰ τῆς ἐπιστήμης πρόσφορα ἀναλαβὼν ἐργαλεῖα παρεγένετο καὶ ἐπυνθάνετο αὐτῶν, πῶς ἔχουσιν. αἱ δὲ ὑποτυχοῦσαι «Καλῶς ἔξομεν», ἔφασαν, «ἐὰν σὺ ἐντεῦθεν ἀπέλθης.» (Aesop. Corp. 7 Halm 16, Ch. 14)

4. Βουκόλος βόσκων ἀγέλην ταύρων ἀπώλεσε⁸ μόσχον. περιελθὼν δὲ καὶ μὴ εὐρῶν ἠύξατο τῷ Δί⁹, ἐὰν τὸν κλέπτην εὔρη, ἔριφον αὐτῷ θῦσαι. ἐλθὼν δὲ εἰς τινὰ δρυμῶνα καὶ θεασάμενος λέοντα κατεσθίοντα¹⁰ τὸν μόσχον, περίφοβος¹¹ γενόμενος εἶπε·

¹ ποδαπός adj. 'ze které země? či občan?'

² παντοδαπός adj. odvozené z ποδαπός

³ τὴν πόλιν ak. sg. substantiva ἢ πόλις 'obec, osada, město'

⁴ λαμβάνετε doplňte ταῦτα

⁵ ὁ ak. sg. vztažného zájmena odkazující na předchozí téma: 'pokud jde o to, co...' (srov. lat. *quod dicitis...*)

⁶ σκηνοῦν doplňte ἡμᾶς

⁷ ὑπαίθριος, -ον adj. '(ten, kdo je) pod širým nebem'

⁸ ἀπώλεσα aor. atematického slovesa ἀπόλλυμι 'ztratit, přijít o něco'

⁹ τῷ Δί dat. theonyma Ζεύς

¹⁰ κατεσθίω sloveso ἐσθίω zesílené prefixem κατα-

¹¹ περίφοβος významově silnější než φοβερός

«Ζεῦ¹² δέσποτα, πάλαι μὲν σοι ἠϋξάμην ἔριφον θῦσαι, ἂν τὸν κλέπτην εὕρω, νῦν δὲ ταῦρόν σοι θύσω, ἐὰν τὰς τοῦ κλέπτου χεῖρας ἐκφύγω.» (Aesop. Corp. 49, Halm 83, Ch. 74)

5a. Δημῶναξ εἶπεν, ὅτι κινδυνεύουσιν ἄχρηστοι εἶναι οἱ νόμοι, ἂν τε πονηροῖς, ἂν τε ἀγαθοῖς γράφονται. οἱ μὲν γὰρ οὐ δέονται νόμων, οἱ δὲ ὑπὸ νόμων οὐδὲν βελτίους γίνονται. (Lucian. Vita Demon. 59)

5b. Οἱ θεοὶ ἱκανοὶ εἰσιν καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς, κἂν ἐν δεινοῖς ὦσι, σφάζειν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται. (Xen. An. 3, 2,10)

6a. Ὁ Κίμων ἀνελάμβανε¹³ τοὺς πένητας, δεῖπνόν τε καθ' ἡμέραν τῷ δεομένῳ παρέχων Ἀθηναίων καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀμφιεννύων¹⁴, τῶν τε χωρίων τοὺς φραγμοὺς ἀφαιρῶν, ὅπως ὀπωρίζωσιν¹⁵ οἱ βουλόμενοι. (Plut. Pericl. 9,2)

6b. Λαβῶν πάλιν δός¹⁶, ἴνα λάβῃς, ὅταν θέλῃς. (Menand. Sent. Pap. II, 11)

7. Ἄ δ' ἂν μάθη τις ταῦτα σφάζεσθαι φιλεῖ πρὸς γῆρας. (Eur. Suppl. 916 f)

Slovní zásoba

1. ζηλῶ, -οῦν, -ώσω, -ωσα, ἐζήλωκα, —, — τὸ φύλλον, -ου ὁμοιῶ, -οῦν, -ώσω, -ωσα, —, ὁμοίωμαι, ὁμοιώθην (ak. a dat.)	obdivovat, závidět list srovnávat, přirovnávat	beatum censere, aemulare folium similem reddere
2. ὁ ἄποικος, -ου σκηνῶ, -οῦν, -ώσω, -ωσα, -ωκα, —, — τὸ χωρίον, -ου ἀξιῶ, -οῦν, -ώσω, -ωσα, -ωκα, -ωμαι, -ώθην κάμνω, καμοῦμαι, ἔκαμον, κέκμηκα, —, — ἡ στέγη, -ης δέχομαι, δέξομαι, ἐδεξάμην, δέδεγμαi (dm.) δαπανῶ, -ᾶν, -ήσω, -ησα, -ηκα, -ημαι, -ήθην	osadník, kolonista stanovat, tábořit, sídlit pozemek, území vážit si, žádat, prosit unavit se, být nemocen střecha, dům přijmout, vzít vynakládat, poskytovat	qui in colonia vivit (in tabernaculis) commorari ager, fines dignari, petere fatigari, laborare tectum accipere impendere
3. ὁ αἴλουρος, -ου ὁ σταθμός, -οῦ ὁ (ἡ) ὄρνις, -ιδος	kočka, kocour statek pták; zvl. slepice, kohout	felis villa avis; gallina (gallus)

¹² Zeῦ vok. theonyma Ζεύς

¹³ ἀναλαμβάνω zde 'získávat (na svou stranu)'

¹⁴ ἀμφιεννύω 'oblékat, poskytovat šaty'

¹⁵ ὀπωρίζω 'sklízet (úrodu)'

¹⁶ δός ipt. aor. atematického slovesa δίδωμι 'dávat'

σχηματίζω, -ιῶ, -ίσα, -ικα, -ισμαι, -ίσθην ἡ ἐπιστήμη, -ης πρόσφορος, -ον τὸ ἐργαλεῖον, -εῖου ὑποτυγχάνω, -τεύξομαι, -έτυχον, —, —, — ἐάν (< εἰ ἄν)	upravit, dát něčemu vzhled vědění, znalost, věda příhodný, náležitý nástroj odpovědět, odvětit jestliže, když pasák (krav), honák pást stádo býk tele zloděj jehně les, háj uprchnout, uniknout rychle i když, i kdyby zachránit snadný když, kdykoliv chudák jídlo, oběd denně plot aby rád, obvykle dělat stáří	formare, assimilare scientia, doctrina aptus, conveniens instrumentum respondere bubulcus pascere grex taurus vitulus fur agnus silva, lucus effugere cito etiamsi salvare, servare facilis cum pauper cena cottidie septum ut amare, solere senectus
4. ὁ βουκόλος, -ου βόσκω, -ήσω, -ησα, -ηκα, -ημαι, -ήσθην ἡ ἀγέλη, -ης ὁ ταῦρος, -ου ὁ μόσχος, -ου ὁ κλέπτης, -ου ὁ ἔριφος, -ου ὁ δρυμῶν, -ῶνος ἐκφεύγω, -φεύξομαι, -έφυγον, -πέφευγα, —, —		
5. ταχύ κἄν σώζω, σώσω, ἔσωσα, σέσωκα, σέσω(σ)μαι, ἐσώθην εὐπετής, -ές ὅταν		
6. ὁ πένης, -ητος τὸ δεῖπνον, -ου καθ' ἡμέραν ὁ φραγμός, -οῦ ἵνα		
7. φιλῶ, -εῖν, -ήσω, -ησα, -ηκα, -ημαι, -ήσθην τὸ γῆρας, -ως		

Cvičení

1.

a) Vyhledejte v textech 1 a 2 tvary stažených sloves s kmenem na -o a vytvořte k jednotlivým tvarům odpovídající tvary medpas.

b) Vytvořte k ἀξιόω ptc. prez. a aor. akt. v nom. i gen. sg. všech tří rodů.

c) Přeložte:

• ἐὰν τὸν Ἡρακλέα ζηλοῖς, ἀγαθὸς γενήσῃ ἀνὴρ. (Vytvořte podobu tvaru ζηλοῖς před kontrakcí.)
ἄνδρες στρατιῶται, οἱ πολῖται φοβοῦνται, μὴ ἐν ταῖς οἰκίαις σκηνώτε (ubytovat se). Vazbu φοβοῦμαι, μὴ přeložte podobně jako lat. *timeo ne*. Vytvořte podobu tvaru σκηνώτε před kontrakcí.

2. Přeložte:

• ἐὰν ἐν χαλεποῖς ᾧ, βοηθοῦσι (βοηθέω 'pomáhat') μοι οἱ φίλοι. • ἐὰν οὗτος ὁ ἀνὴρ ἡμῖν συνεργὸς ᾦ, ῥαδίως ταῦτα ἐξεργασόμεθα (dokončit). Vytvořte další tvary konj. slovesa εἶναι.

3. Vytvořte konjunktivy 1. sg. prez.:

• ἀπέλθης • εὕρη • ἐκφύγω • γράφονται • βούλωνται • λάβης • μάθη

4. Vytvořte 1. a 3. sg. aor. ind. akt. následujících sloves:

• ζηλοῦν • ὁμοιοῦν • ἀξιοῦν • σκηνοῦν

5. Sloveso ἐλευθερώ 'osvobodit' je odvozeno od adj. ἐλεύθερος 'svobodný'. Odvoďte podobně význam sloves:

• δηλώω • ἡμερώω • δουλώω

6. Vyložte etymologii slov:

kosmopolita • politický • homeopatie • grafologie

7. Jsou-li v souvětí souřadně spojena (ať už jako paralely nebo protiklady) slovesa, s nimiž se pojí přísl. určení, je řazení těchto větných členů obvykle chiastické: βία παρελθόντες σκηνοῦτε ἐν ταῖς οἰαίαις καὶ ἐκ τῶν χωρίων βία λαμβάνετε, ὧν ἂν δέσηθε, οὐ πείθοντες. Podobně jsou obvykle v chiastickém řazení ke slovesu připojována participia v příslovečném významu. Všimněte si těchto syntaktických jevů ve větách:

• αἰλουρος σχηματίσας ἑαυτὸν εἰς ἰατρὸν καὶ τὰ τῆς ἐπιστήμης πρόσφορα ἀναλαβὼν ἐργαλεῖα παρεγένετο (text 3). • οἱ μὲν ἀγαθοὶ οὐ δέονται νόμων, οἱ δὲ κακοὶ ὑπὸ νόμων οὐδὲν βελτίους γίνονται (text 5a).

8. Přeložte a objasněte typ syntaktické konstrukce:

ἐὰν ἔλθῃ, ἡσθήσομαι • ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ καὶ εὐτυχεῖ.

9. Přeložte a vytvořte odpovídající pasivní tvary:

• ἀδικοῦντες • ποιοῦσι (2 možné významy) • ἐποιήσω • ἵνα κινῶμεν • ἡδίκησας • φιλήσασι • κατηγόρουν (2 možné významy) (srovnejte v lekci 14).

10. Přeložte pomocí konjunktivů:

1. Až (to) všechno uslyšíte, suďte, ale netvořte si nikdy úsudek, jestliže jste přesně nezjistili, jak se věci mají, abyste někomu neukřivdili. 2. Král je volen ne proto, aby se staral sám o sebe, ale proto, aby se jeho prostřednictvím (διὰ s ak.) měli dobře i ti, kdo ho zvolili. 3. Nebudete-li násilím brát naše věci, můžete stanovat na našich pozemcích. 4. Kdykoliv pastýř ztratí tele nebo ovci, vždycky se ji snaží najít. 5. Myslíš, že se nepolekáš, když potkáš najednou v lese vlka? 6. I když budou zákony napsány dobře, nestanou se jejich prostřednictvím lepší ti, kdo nebyli dobře vychováni. 7. Říká ti to, aby ses nemýlil, a když ho neposlechneš, povede se špatně tobě. 8. Když není moře rozbouráno větrem, je vždycky

krásné a příjemné. 9. Když se dopustíš vraždy nebo krádeže, budeš pokládán podle zákona každé obce za špatného člověka.